

מה בַּבַּר 45

משמיע חדשות מארץ הקדושה

העברית בארץ ישראל. מיכאל בירנהק עוסק בפוליטיקה תקשורתית במאמרו על מאבקי הכוח שהתפתחו סביב השליטה והשימוש בטלגרף בשדה החדשות העיתונאי בארץ ישראל מאמצע שנות העשרים של המאה העשרים. ראובן גפני דן בהתפתחות עיתונות המגזר הדתי בין לאומיות לחרדיות באמצעותו של הסופר, העיתונאי והעורך ר' בנימין (יהושע רדלר-פלדמן) ועיתונו **החד**. מרדכי נאור כותב על יחסי ספרות ופוליטיקה בעיתונות מנקודת מבט מחקרית מקורית המציגה את המשורר והעיתונאי נתן אלתרמן כהיסטוריון וכפובליציסט ביקורתי.

הד לציון ארבעים השנים למלחמת יום הכיפורים נמצא במאמרם של חיים פרנקל והלל נוסק, העוסקים ביחסי העיתונות והצנזורה בישראל ודנים בצנזורה הצבאית וגם העצמית שהופעלה בוויכוח על קו בר-לב בעיתונות הישראלית. יחיאל לימור, אילן תמיר ואורלי שיפמן מחזירים אותנו אל עיתונות הספורט, הפעם בשנות המדינה, וכותבים "רקויאם" לעיתון הספורט המרכזי שהופיע בישראל, **חדשות הספורט**. אביבית אגם-דאלי מציגה גרפיטי וכרזות מחאה בישראל של "הקיץ החברתי" של שנת 2011.

בפתח הגיליון אנו מביאים את מחקרו של יוסף גורני על מדינת ישראל בשיח האינטלקטואלי והפוליטי בעיתונות היהודית בארצות הברית. זהו המשך למחקרו על אתניות ומדיניות ובמיוחד לספריו **החיפוש אחר הזהות הלאומית ובין אושוויץ וירושלים**. בגיליון הבא נחזור לעסוק בעיתונות היהודית בקהילות יהודיות בעולם, וביחסה של העיתונות העולמית לקהילות אלה.

בגיליון זה אנו נפרדים מן העיתונאי והחוקר ד"ר שלמה שפיר ז"ל, חבר המועצה המדעית של **קשר** מאז ייסודו, ומביאים שוב דברים שכתב על הפרשה המופלאה של עיתון עברי שערך במחנות הריכוז הנאציים. כן אנו מביאים דברים לזכרה של פרופ' שושנה בלום-קולקא ז"ל, חוקרת חשובה של שיח ולשון התקשורת, שפרסמה מפרי מחקרה גם ב**קשר**. עם סגירת הגיליון הגיעה אלינו הבשורה המכאיבה על מותו ללא עת של ההיסטוריון והמחנך ד"ר יוסף לנג ז"ל, מחבר הביוגרפיה המונומנטלית של אליעזר בן-יהודה, **דבר עברית**, ומחקרים רבים נוספים, ומשתתף קבוע ב**קשר**. נחלוק כבוד לזכרו בהרחבה בגיליון הבא. מדורי ביקורת הספרים ומחקרים חדשים אתנו כרגיל.

בברכת קריאה מהנה ומועילה ובציפייה למפגש הבא עם קוראינו באביב 2014.

גדעון קיץ

לפני 150 שנה, ב-5 במאס 1863, ר"ח אדר תרכ"ג, הופיע בירושלים כתב העת העברי הראשון, **הלבנון**. רוב הזמן הוא נדפס באורח סדיר, תחילה כירחון ואחר כך כשבועון, והיה בעל מבנה של עיתון חדשות מודרני, כמו קודמיו באירופה. שלושת עורכי **הלבנון** הצעירים הצליחו לשבור את המונופול על הדפוס בירושלים של ר' ישראל ב"ק, שמיהר להוציא עיתון מתחרה – **חבצלת**. **הלבנון** נדד מקץ שנה עם עורכו הראשי, יחיאל בריל, לפריס ואחר כך למיינץ וללונדון, שם פסק להופיע עם מות עורכו. אך בלידה זו החלה ההיסטוריה המקומית של העיתונות העברית ואמצעי תקשורת ההמונים בארץ ישראל ואחר כך במדינת ישראל. מובן, אפוא, מאליו שקשר מקדיש את גיליונו הנוכחי להיבטים שונים בהתפתחותם. כמחצית מהמאמרים בנושא זה, הערוכים בסדר כרונולוגי, מבוססים על הרצאות שנישאו ביום העיון "עיתונות ולאומיות בארץ ישראל" שנערך ב-30 במאי 2013 ביד בן-צבי בירושלים.

בשער **קשר** נדון **הלבנון**. גדעון קיץ מצביע על הקשר הארץ-ישראלי והמזרחי של העיתון ושל עורכו הראשי גם בנדודיו ברחבי אירופה. רוני באר-מרקס מנתחת את הסיקור בעיתון של פרשת הופעתו של "משיח" בקהילת יהודי תימן ואת סיבותיו הנעוצות במצב הקהילות היהודיות באירופה, דווקא. במדור "קשר לתיעוד" מספר דוד הכהן על אבי סבו, מיכל הכהן, הפחות ידוע מעורכי **הלבנון**. נורית גוברין סוקרת את התפתחותם של מדורי הספרות בעיתונות העברית מראשיתה – כאשר חשיבותם עלתה על זו שיוחסה להם בעיתונות הכללית בת זמנה, משום שהעניין לגיטימציה לתהליך החילון ולשימוש בעברית בעיתונות – עד למצבם המעודד פחות בישראל של ימינו. כן אנו מביאים ראיון עם זקן סופרי ישראל, אהרן מגד, שערך את אחד המרכזיים שבמדורים אלה, "משא", שהופיע במשך כמה שנים גם כעיתון עצמאי. מן ההיבט המגזרי אנו מאירים בגיליון זה סוגה שראויה לתשומת הלב המחקרית: עיתונות הספורט העברית שהשפיעה, למרות לידתה הקשה מטעמי מסורת, בסגנונה ובאמצעות העוסקים בה גם על ז'נרים מרכזיים בתולדות אמצעי התקשורת העבריים והישראלים. יאיר גלילי וחיים קאופמן עוסקים בדיווחי הכדורגל הראשונים בתקופה העות'מאנית ובראשית התקופה המנדטורית. עוזי אלידע עוסק בתקשורת ובפוליטיקה, ומצביע באופן בלתי ניתן לערעור על הסיקור האוהד שהעניק אבי עיתונות הסנסציה העברית, איתמר בן אב"י, לרוזן הפאשיסטי האיטלקי בניטו מוסוליני בעיתונו **דואר היום**, על היחסים האישיים שהתפתחו בין העיתונאי לגיבורו ועל הלגיטימציה שנתן ל"נישה" פאשיסטית בעיתונות

קשר – כתב עת לחקר תולדות העיתונות והתקשורת בעולם היהודי ובישראל יוצא לאור פעמיים בשנה ע"י מכון ברונפמן לחקר העיתונות והתקשורת היהודית באוניברסיטת תל-אביב. קשר מעוניין לפרסם מאמרי מחקר מקוריים וסקירות מדעיות בכל הנושאים הנוגעים לתולדות אמצעי התקשורת ואנשי התקשורת היהודים, לפעולתם ולהשפעתם, במבט רב תחומי. כל המאמרים יועברו לשיפוט "עיוור" לקוראים מתוך המועצה המדעית ואם יש צורך בכך, גם מחוצה לה. המציעים מתבקשים להגיש את המאמר בתכנת Word לכתובת המערכת: presstau@tauex.tau.ac.il ויקבלו תשובה תוך שלושה חודשים. האורך הממוצע של המאמר לא יעלה על 8,000 מילים. ההערות והביבליוגרפיה יבואו בסוף המאמר. יש לתצטט בהתאם לדרישת ציפילינה.

המערכת מזמינה סקירות וביקורות על ספרים חדשים בתחום עיסוקו של כתב העת ותציע ביקורות כאלה גם בעצמה. קשר מפרסם גם רשימה של עבודות דוקטור ותזות לתואר שני שאושרו לאחרונה בצירוף תמצית של 250 מילים לכל היותר לתיזה ו-500 לדוקטורט.